

No. 1.

Januari 1913.

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Druk: N. V. »STOOMDRUKKERIJ FLORALIA», Assen.

'n Merkwaardige Plek in Zuid-Limburg.

'n Merkwaardige plek in Zuid-Limburg is in de nabijheid van Ryckholt.

Ten Oosten, op pl.m. twintig minuten afstands van dit plaatsje ligt, midden in 't bosch, „la Station néolithique de Ryckholt”. 'n Weinig meer zuidwaarts hiervan vindt men zoo'n zelfde „Station” of „atelier”, bekend als dat van Sint Geertrui.

Noordwaarts van 't „Station néolithique de Ryckholt” is de bekende Henkeput gelegen.

Wie zich voor een en ander mocht interesseeren verwijzen wij naar:

„Quelques constatations relatives á la Station néolithique de Sainte-Gertrude, par Marcel de Puydt, Ruremonde, J. J. Romen et fils 1887”; naar:

„les Ateliers ou Stations dits préhistoriques de Sainte-Gertrude et Ryckholt, par M. Casimir Ubaghs, Liége, Vaillant-Carmanne, 1887”; naar: „Note sur les Ateliers de Ryckholt et de Sainte-Gertrude, par M. Casimir Ubaghs, Bulletin de la Société d'Antropologie de Bruxelles T. VI, 1887—1888”; en naar:

„Quelques observations sur les théories émises par M. Casimir Ubaghs dans sa brochure intitulée: les Ateliers ou Stations, dits préhistoriques de Saint-Gertrude et Ryckholt, par Marcel de Puydt,” ibid.

De heeren de Puydt en Ubaghs leeren ons in deze geschriften tal van neolithische wetenswaardigheden.

Niet echter om de uit steen vervaardigde werktuigen, welke hier gevonden worden, wil ik de aandacht vestigen op de plek bij Ryckholt. 'k Heb daarvoor 'n heel andere reden.

Tusschen de „Ateliers” en den „Henkeput” in bevindt zich 'n ravijn.

Zuid-Limburg is aan dergelijke ravijnen rijk en z'n natuurschoon wordt er niet weinig door verhoogd.

Hun bermen toch herbergen allerlei planten.

Wat breedte en diepte betreft wint 't ravijn bij Ryckholt het van alle andere holle wegen in de buurt en 'k ken er geen, dat 'n mooiere flora heeft dan dit.

Varens zóó frisch als langs zijn hellingen, zag 'k nergens. Clematis vitalba werpt er ranken van vele, vele Meters lang; hemelsblauwe, groote Campanula's en donkerblauwe Rapungels zijn daar heelemaal geen zeldzaamheden.

En toch — niet om z'n flora zoo zeer verdient dit ravijn opmerkzaamheid, dan wel om z'n palaeontologische schatten.

't Is genoegzaam bekend dat in 't grint en de keien van 't Maasdiluvium fossiele overblijfselen gevonden worden van Mammouth, Equus, Cervus en Bostaurus en hoe daarenboven op meerdere plaatsen in Limburg uit z'n loess of leem de resten van Rhinoceros en Sus werden opgedolven.

Dergelijke vondsten waren echter immer vrij zeldzaam. Daarom is 't zoo merkwaardig, dat 't vinden van hertengeweien langs de hellingen van den hollen weg bij Ryckholt heelemaal niets bijzonders schijnt te zijn.

De natuurhistorici van België weten dat, jammer genoeg al lang.

Waarschijnlijk werd er hunne attentie op gevestigd door de nabijheid der neolithische ateliers.

Bij 't zoeken naar bewerkte steenen hebben de Puydt cum suis ook de geweien ontdekt.

't Is 'n heel gewoon gezicht, als men heeren uit Luik, gewapend met spade en houweel in 't ravijn bezig ziet, zoekende naar fossielen.

Ik zelf heb ze er meer dan eens aangetroffen en spijtig moeten aanzien, dat ze prachtige vondsten deden.

Verleden week nog werden door hen weer twee geweien buitgemaakt.

Telkens heb 'k gewenscht, dat 'n wettelijk verbod, den uitvoer dezer Limburgsche merkwaardigheden naar 't buitenland mocht kunnen verhinderen.

Helaas dit mag niet zijn!

We zullen daarom trachten te redden, wat nog

te redden is. Op ons verzoek heeft de eigenaar, ons medelid Graaf de Geloës, verlof gegeven, om de plaats nader te onderzoeken en eventuele vondsten te brengen in 't Provinciaal Museum van Natuurlijke Historie te Maastricht.

Doch hij deed meer! Hij verklaarde zich welwillend bereid ook de onkosten, aan dit onderzoek verbonden, te dragen.

'n Woord van dank aan Graaf de Geloës is hier zeker niet misplaatst.

Mogen, op zijn voorbeeld, ook anderen in Limburg zich Maecenassen betoonen!

De beoefening van Natuurlijke Historie zal er wel bij varen.

Op „'n merkwaardige plek in Zuid-Limburg” komen we later terug.

Eijsden.

JOS. CREMERS.

Cirsium oleraceum.

In de Amsterdammer van 24 Nov. l.l. schrijft HEIMANS in zijn rubriek onder meer: Ook die plant wil in ons land niet wezen; even over de grenzen komt hij kijken bij 't Onderste bosch, aan de Geul en de Sijlerbeek, maar geen half uur ver waagt hij zich ons land in.

Bij dit bericht wil ik hier opmerken, dat ik de hier bedoelde distel voor eenige jaren in vrij groote hoeveelheid onder de gemeente Voerendaal heb aangetroffen. Daar schiet ze nog telken jare even krachtig op langs 't Molenbeekje, dat in den Puttervijver uitmondt. HEIMANS zegt van deze oeverplant, dat het een groote gele distel is met een loof zoo mooi van snit en stand als een acanthus. Hiermee zal iedereen accoord gaan, die deze kooldistel of moesvederdistel ooit in natura zag en tevens 't geluk had in een serre een acanthus te zien.

Ze groeit dus niet alleen, zooals de schrijver van „Uit ons krijtland” 'meent, langs onze uiterste Zuidergrens, want ze komt ook te Vaals voor, maar eveneens in 't hartje van Zuid-Limburg, dat 't lot schijnt te deelen van alle exploratiegebieden, die langs hun buitenkanten onderzocht worden. Eerst veel later durft men dan getroost het binnenland te bereizen.

Nuth.

J. J. DORMANS.

Naar aanleiding van een vraag in Maandblad no. 4, omtrent de vorming van vuursteen, antwoord ik het volgende. Wijl deze massa's, die uit kiezelzuur bestaan, dikwijls de meest grillige vormen hebben en er nooit als rolsteenen uitzien, moeten zij in de formatie van kalksteen zijn ontstaan, nadat deze was afgezet in de zee van het krijtjdvak. Zodoende kan hunne sub-

stantie (kiezelzuur) slechts herkomstig zijn uit den kalksteen waarin zij liggen. Thans bevat deze somtijds nog eenige procenten kiezelzuur in den vorm van zand en het is dus waarschijnlijk dat uit een vroeger grooter gehalte aan zand door oplossing en lateren neerslag op bepaalde punten de vuursteenen ontstonden. Somtijds omhullen zij een verkiezelde schelp of zeeëgel en deze schijnt dan de oorzaak van het ontstaan; dikwijls echter bevatten zij geen organische overblijfselen. Als transporteerend middel voor het kiezelzuur kan slechts grondwater in aanmerking komen; onder bepaalde omstandigheden schijnt dat kiezelzuur te kunnen oplossen en het elders, bijv. bij een schelpdier dat bezig is om te vergaan, weer af te geven. Of de vuursteenen zich thans nog vormen of wel aangroeien is onbekend. Ubaghs, die goed en juist observeerde, deelt vele bijzonderheden mede omtrent de vuursteenen in zijn werk: Description géologique et paléontologique du sol du Limbourg 1879. K.

't Park te Aalbeek.

Gaven we in 't vorige nummer 'n historische schets van dit park, vandaag willen we in 't kort z'n voornaamste boomen en heesters bespreken.

Links bij den ingang trekt al dadelijk 'n hooge, krachtige boom onze aandacht. Op 't eerste gezicht zou men hem voor 'n tammen kastanje aanzien, maar 't is de *Kastanje-elk*, uit N.-America (*Quercus prinus* L.). Vlak er naast staan 'n paar evenoude Pyramidaal-eiken (*Quercus pendunculata* var. *fastigiata* Spack.) Ze verschillen van de gewone zomereik doordat hun takken haast even recht tegen den stam omhoog groeien, als bij de Italiaansche populier. Hun blad is iets langer gerekte.

Eenige meters verder vinden we 'n zeer zeldzamen vorm van den Moseik, (*Q. Cerris* var. *fulhameasis* Loud). De type, waarvan ook in 't park te Maastricht en Amstenrade flinke exemplaren voorkomen, is bekend om de vruchtnapjes, wier schubben tot mosachtige organen zijn uitgegroeid. De variëteit heeft kleiner steviger, getand, langer groenblijvend blad. De draadvormige schubblaadjes aan de bladknoppen verdragen onmiddellijk hare *Cerris* natuur. — Schneider (*) beschouwt haar als één der kruisingsprodukten van *Mos-* en *Kurkeik*; hier in 't park vertoont ze dan ook nooit goed ontwikkelde vruchten, zooals de type, waarbij ze 2 jaar aan den boom blijven zitten.

Weer iets verder staan zware *Roode Eiken* (*Q. rubra* L.), bekend genoeg door hare roode

(*) Camillo Schneider. Laubholzkunde 1912.